

ki ne bo sposoben vršiti nalog samo v okviru fizkulture, temveč v okviru in merilu naše celotne državne skupnosti.

Ne imejmo pomislekov, če je treba kje s trdo roko izločiti nezdrave pojave v planinstvu in alpinistiki, ne imejmo pomislekov, odstraniti iz naših vrst vse tiste osebe, ki namerno nočejo razumeti nalog današnje fizkulture; kajti le z zdravimi in državi zvestimi kadri bomo lahko izpolnjevali naše velike naloge.

Janko Blažej:

Razvoj alpinizma v Julijskih Alpah v letu 1948

Po vojni doživlja alpinizem pri nas Slovencih vedno večji razmah. Smeri, ki so veljale prej za težke, štejejo danes že mnogo ponovitev. Tako je bila n. pr. Hornova smer v Jalovcu, ki je imela prej ugled in so vstopali vanjo le izkušeni plezalci, samo v letošnjem letu okoli petdesetkrat ponovljena. Postala je prava plezalna šola najmlajše generacije.

Potrebno je, da se vsi pomembnejši vzponi zabeležijo in ostanejo tako ohranjeni v naši alpinski literaturi. Ne zadostuje nam več, da vodimo evidenco samo novih (prvenstvenih) vzponov, treba je zabeležiti tudi ponovitve vseh težjih in markantnejših smeri. Seveda, ako število teh ponovitev previsoko naraste, izgubi evidenca ponovitev svoj namen. Vendar naj bi se zabeležilo vsaj prvih deset ponovitev pri smereh, ki so ocenjene s peto ali šesto težavnostno stopnjo; pri lažjih smereh je važna le prva, manjšega pomena sta še druga in tretja ponovitev. V pričujočem članku so navedene pri težjih smereh tudi ponovitve, ki so bile izvedene prejšnja leta, ker te ponovitve večinoma še niso bile nikjer zabeležene in jih je treba rešiti pozabljenja, oziroma preprečiti eventualne nejasnosti v prihodnosti.

Rimske številke v oklepaju za vsako smerjo pomenijo oceno težavnostne stopnje dotične smeri. Pri tem sem se držal Welzenbachovega načina ocenjevanja, kjer pomeni I lahko, II srednje težko, III težavno, IV zelo težavno, V izredno težavno, VI skrajno težavno. Upošteval sem tudi Tarterjevo korekturo načina ocenjevanja in kjer sta v oklepaju navedeni dve številki, pomeni prva številka splošno oceno smeri. Druga številka pomeni oceno posameznih težjih mest, ki se nahajajo v smeri. Tako težje mesto je lahko eno samo, lahko jih je dvojje ali več. Ako je težjih mest večje število, vplivajo na oceno in jo zvišajo za celo stopnjo.

Časa plezanja ne navajam. Tudi število bivačkov navajam le takrat, kadar so ti bivači bistveno vplivali na razpoloženje in sposobnosti plezalca. Bivači v stenah plezalca namreč vedno bolj ali manj fizično izčrpajo.

Velik razmah kaže pri nas zimska alpinistika. Pri Slovencih je še razmeroma mlada, saj moremo govoriti o sistematičnem gojenju zimske alpinistike šele po letu 1932. Letos se je pokazal znaten napredek, saj se je prvič dogodilo, da so bile zimske smeri, ki so jih v prejšnjih letih preplezali naši alpinisti, v večjem številu tudi ponovljene.

Ob zaključku lanskega leta (24. XII. 1947) so preplezali Krušic, Šilar in Štolcar vzhodno steno Zadnjega Robičja in nato izvedli greben-sko prečenje do Prednjega Robičja (III, IV)¹. Dne 4. januarja 1948 so Krušic, Šilar, Slavko Koblar in Stražišar preplezali Jugovo smer v se-verozapadni steni Dovškega Gamzovca (IV)². Dober mesec kasneje (14. II. 1948) je preplezal kamine v severni steni Male Mojstrovke (III, IV)³ Dane Škerlj. Dne 15. februarja je preplezal zapadno steno Razorja (III)⁴, Uroš Zupančič. Tam, kjer poteka Zupančičeva zimska smer, vodi poleti zavarovana pot. Seveda pri zimskem vzponu o varovalnih napra-vah ni bilo ne duha ne sluha. Istega dne so prvič ponovili zapadno steno Kotove špice (III)⁵ Krušic, Šilar, ing. Novak, Slavko Koblar, Bla-žej, Slavec, Zupan in Stražišar. Prvi zimski vzpon so izvršili pred vojno Čop, dr. Potočnik in Korenini. Dne 20. februarja so preplezali severno steno Škrnatarice (IV)⁶ ljubljanski alpinisti Kočever, Ljubo Zupančič in Frelih.

V marcu je bilo lepo vreme in snežne prilike ugodne. Zato je bila v tem mesecu preplezana večina zimskih smeri. Dne 7. marca sta Blažej in Baš prvič ponovila zimsko kaminsko smev v južni steni Lipnice (III)⁷. Smer sta prvič preplezala l. 1947 jeseniška alpinista Krušic in Štolcar⁸. Dne 14. marca so ponovili Arihov zimski vzpon po Hornovi smeri v Jalovcu (V)⁹ Krušic, Šilar in Blažej¹⁰. Vzpon je bil izvršen v drugačnih snežnih razmerah kot jih je pri svojem vzponu imel Arih. Zato so po-rabili plezalci pri prvi ponovitvi tudi dokaj več časa in napora. Dne 21. marca so preplezali Krušic, Šilar in Slavko Koblar centralno smer v Riglici (V)* do dveh tretjin stene. Plezanje je bilo zaradi poledenelih plati zelo težko in zamudno, zato jih je v zgornjem delu stene lovila noč. Ker niso hoteli tvegati bivaka, so prečili po polici iz stene in odšli na vlak. Odjuga, ki je kmalu nato nastopila, jim je preprečila, da bi smer dokončali še isto leto. Istega dne je preplezal Blažej Tinčkove grede v južni steni Lipnice (III)¹¹; Mojstrancana Brojan in Delavec pa sta prvič ponovila zimski severni raz Kukove špice (IV). Raz je preple-zal prejšnjo zimo Brojan Jancz, sam*. Dne 27. marca sta preplezala Kočever in Škerlj zimsko smer Zupančič - Krušic - Bizjak - Gorjanc v severni steni Škrbine v Zadnjem Prisojniku (IV)¹². V zgornji polovici stene sta prečila od originalne smeri na desno in izvedla tako varianto te smeri (IV)¹³. Istega dne je ponovil Blažej prvič greben-sko prečenje Robičja (III); v spodnjem delu pa se ni držal originalne smeri Krušic - Šilar - Štolcar in je tako obšel zelo težavno mesto v vzhodni steni Pred-njega Robičja. Dne 29. marca sta Blažej in Slavec prvič ponovila Bro-janovo zimsko smer v severni steni Razorja (III, IV). Smer poteka vzhodno od zimske smeri Krušic - Dimnik - Gorjanc - Zupančič¹⁴ in jo je prvič pozimi preplezal leta 1939 Jancz Brojan*. Se v mesecu marcu sta preplezala Šavelj in Frelih prvič pozimi Tschadovo smer v severni steni Travnika¹⁵. Smer je v spodnjem delu zelo težavna (IV); v zgornjem delu se nekoliko položi (III).

V aprilu je pritisnila odjuga, stene so oživele in snegovi so grmeli v doline. Zato je v tem mesecu število alpinskih uspehov majhno. V tem mesecu so jeseniški alpinisti Medja, More in Kramžar prvič pono-vili smer skozi Hudičev žleb v Prisojniku (IV). Hudičev žleb je preple-

zal prvič Uroš Župančič že leta 1936¹⁶. Poleti žleb ni prehoden. Proti koncu meseca (29. aprila) sta preplezala Ljubljancina Keršič in Ljubo Župančič Zimmer - Jahnovo smer v Triglavu¹⁷. V zgornjem delu stene ju je zalotil vihar in snežni metež, ki jima je zelo otežkočil napredovanje. Plezalca sta objavila opis ture v „Poletu“ in ocenila smer s šesto težavnostno stopnjo. Ta ocena je brezdvomno previsoka, že z ozirom na uspehe, ki bodo v bodočih letih pri nas doseženi pozimi, čeprav je možno, da je neugodno vreme napravilo napredovanje skrajno težavno. Istega dne je vstopila trojica Kočevar - Zupan - Verovšek v Gorenjsko smer v Triglavski steni¹⁸ in dospela že v Črni graben. Tam so se zaradi nenadnega vremenskega preobrata vrnili. Ako bi ta podvig uspel — in mnenje plezalcov je, da bi bili uspeli — bi za ocenitev tega uspeha z ozirom na razliko med letnima ocenama Zimmer-Jahnove in Gorenjske smeri zmanjkali vsaj dve težavnostni stopnji.

Dne 23. maja so prvič ponovili Jugovo grapo v Triglavski steni (III)¹⁹ alpinisti: ing. Dolar, ing. Lasič, Medja, More in Kramžar. Tudi ta smer je pozno poleti neprehodna. S tem uspehom je bila zimska sezona zaključena in plezalci so se pričeli pripravljati na plezanje v kopni skali.

Še večji napredek in razmah kakor v zimski opazimo v poletni alpinistiki. Po vojni so se pojavili številni mladi in borbeni plezalci. Porast poletnega alpinizma po tej vojni moremo primerjati razmahu alpinizma, ki je nastopil pri nas nekaj let po smrti dr. Juga in ki je dosegel kmalu svoj višek in izčrpal notranje sile plezalcov. Tako smo v sledečih letih zopet zaostali za Nemci, ki so pri nas preplezali smeri, katerim naši tedanji plezalci niso bili kos. Letos so bile tiste smeri ponovljene.

Vzporedno s tem razvojem alpinizma je mogoče opaziti še drug pojav. Tov. Uroš Župančič je na predavanju v krogu jeseniškega alpinističnega odseka dejal, da letos mladi plezalci niso plezali nekaterih težkih smeri zaradi lastnega zadovoljstva, temveč zato, da so se mogli šteti k skupini naših najboljših; dr. Jug bi dejal, da so plezali najtežje smeri zaradi rekorderstva. Ta ugotovitev v polni meri drži in nas navaja na misel, da moremo smatrati te plezalce za ekstremiste in da se pri nas že krepko uveljavlja ekstremni ali akrobatični alpinizem. Če gledamo na razvoj alpinizma pri drugih alpskih narodih, moremo ugotoviti, da se je pri njih ekstremni alpinizem že močno razvil in sklepati moremo, da se bo pri nas v bodočih letih še bolj razmahnil. Značilna poteza ekstremnega alpinizma je uporabljanje tehničnih pripomočkov v vedno večji meri. Tudi ta pojav smo opazili pri nas v letošnjem letu. Napačno pa bi bilo, ako bi smatrali vse plezalce, ki so letos uspešno opravili najtežje ture, za ekstremiste.

V prvi polovici junija (12. VI.) so ljubljanski plezalci Kočevar, Frelih, Blažina in Škerlj izvedli drugo ponovitev severovzhodnega raza Travnika (IV, V). Raz sta preplezala leta 1934 Uroš Župančič in Lev Bebler²⁰, pred zadnjo vojno ga je prvič ponovila mariborska naveza Detiček - Berlič. Po drugi ponovitvi je zanimanje za raz precej naraslo in v razmeroma kratkem času sta bili izvršeni še tretja in četrta ponovitve. Tretjič so raz ponovili Kočevar, dr. ing. Avčín, ing. Dolar in ing.

Lasič; četrtič Blažej, Slavec, Pihlerjeva, Šavelj in Hafnar. Dne 27. VI. so preplezali Uroš Zupančič, Vodeh, ing. Dermelj in Medja novo smer v Planji (III)²¹. Ta smer je pomembna zaradi tega, ker je prvi vzpon v doslej še nepreplezanem ostenju Planje. V zadnjih dneh junija (29. VI.) je uspela navezi Kočevar - Frelih - Šavelj prva ponovitev raza Jalovca (V, VI). Raz sta prvič preplezala slovenska plezalca Ogrin in Omerza, a vzpona nista pravočasno opisala²². Kasneje so preplezali raz Comici, Lipovec, Escherjeva in Mallyjeva. Svoj vzpon so smatrali za prvenstveni vzpon²³ in so ocenili smer s šesto težavnostno stopnjo. Ko sta se oglašila Ogrin in Omerza, je nastal prepir, ki je bil dokončno rešen šele letos. Prvenstvo pripada brezdvomno Ogrinu in Omerzi, vendar je Comici plezal bolj direktno po razu kot prva plezalca. Zato je njegov vzpon smatrati kot varianto prvotne smeri. Raz Jalovca je doživel v letošnjem letu še pet ponovitev. Drugič sta ga ponovila Zupan in Keršič, tretjič Krušic, Šilar, Kočevar, četrtič Prevoršek in Miško Hočevar, petič Blažina in Perko, šestič ing. Dolar in ing. Štucin.

V juliju (3. VII.) je preplezal Blažej Tinčkove grede v južni steni Lipnice (III)²⁴ in (14. VII.) kaminsko smer v isti steni (III)*. Obe smeri sta bili že preplezani pozimi, poleti sta to prva vzpona v krušljivem in neizrazitem južnem ostenju Lipnice. Proti koncu meseca (21. VII.) je preplezal Blažej v družbi s Pšenico novo smer v zapadni steni Cmira (III)*. Tudi ta smer, kakor prejšnji dve, ne nudi nikakih izrednih težkoč in je primerna za začetnike. Dne 23. julija sta izvedla Kočevar in Škerlj tretjo ponovitev Dibonove smeri v široki peči (V, VI)²⁵. Smer sta prvič ponovila Arih in Krušic²⁶, drugo ponovitev so izvedli že po osvoboditvi Zupančič, Medja in ing. Dermelj.

Dne 1. avgusta so ponovili Mojstrančani Brojan, Svoljšak in Šuštar prvič smer Brojan - Delavec - Jenko v južni steni Kukove špice (IV, V)²⁷, Ljubljancana Ljubo Zupančič in Verovšek sta preplezali 8. avgusta novo smer v severni steni Malega Draškega vrha (IV, V)*. Skalaška smer v severni steni Špika (V)²⁸ je beležila letos peto in šesto ponovitev. Petič sta jo ponovila Kočevar in Frelih (8. VIII.), šestič Prevoršek in Miško Hočevar (12. IX.). Smer sta preplezala leta 1930 Jesihova in Lipovec s tremi bivaki; pred vojno jo je baje ponovil Dunajčan Poppinger s tovarišem²⁹. Drugo ponovitev je izvedel Arih v družbi z Dimnikom, tretjo Krušic, Dimnik in Bizjak, četrto Zupančič, Medja in ing. Dermelj. Mladi plezalci Frelih, Ferjan in Emil Herlec so 15. avgusta prvič ponovili smer Frelih - Korenini - Kržan v Malem Jelovcu (IV, V)³⁰.

Navezi ing. Dolar - dr. Avčin je uspelo, da je rešila zadnji in doslej največji problem triglavske stene; izvedla je prvo ponovitev Čopovega stebra (V, VI), 18. in 19. VIII.³¹ Steber sta preplezala kmalu po osvoboditvi Joža Čop in Pavla Jesihova. Vzpon sta izvršila v skrajno neugodnem vremenu, zahteval je od njiju zadnjih moči. Čop je po drugem bivaku izstopil iz stene, prenočil tretjo noč na Plemenicali in nato odšel po reševalce, ki so rešili Jesihovo po njenem četrtem bivaku iz stene. Vsi plezalci, ki so letos Čopov steber ponovili, so priznali visoko kvaliteto in velike sposobnosti prvima pristopnikoma, posebno še Čopu.

Smer sta drugič ponovila Blažina in Škerlj, tretjič Kočevar in Debeljak ter četrtič Blažina, Slavko Koblar, Krušič in Šilar.

Nekaj dni kasneje (24., 25., 26. VIII.) je bil na vrsti mogoče največji problem v vzhodnih Julijskih Alpah, izvedena je bila prva ponovitev smeri Aschenbrenner - Tiefenbrunner v severni steni Travnika (VI)³². Smer sta ponovila Kočevar in Frelih v 24 urah z dvema bivakoma³³. S tem dejanjem se je postavil Kočevar odločno na čelo mlade povojne generacije alpinistov.

Jeseniški alpinisti so odšli v alpinistično neobdelani in zanemarjeni gorski svet Trente in so tam izvršili važno pionirsko delo. Dne 24. in 25. avgusta so preplezali Krušič, Šilar, Slavko Koblar in Štolcar severozapadni stebler Srebrnjaka (V)*, dva dni kasneje pa (27. VIII.) severno steno Srebrnjaka v zapadnem delu (III)*. Navedeni skupini brez Štolcarja (torcju Krušiču, Šilarju in Slavku Koblarju), pripada tudi prvenstven vzpon čez severni raz Pelca (IV), (28. VIII.)* V istem mesecu (25. VIII.) sta preplezala alpinista ing. Dolar in ing. Lasič novo smer v severovzhodni steni Debele pčči (IV)*.

V septembru (12., 13. IX.) so naskočili Uroš Zupančič, Krušič in Šilar smer Bischofsberger - Schinko v severni steni Frdamanih polce (V)³⁴. Znana nemška plezalca sta preplezala smer že leta 1933; smer je bila za naše alpiniste velik problem, čeprav je bila v primeri z drugimi problemi razmeroma malo znana in razpita. Prva ponovitev je pokazala, da je ta smer lažja od nemške smeri v Travniku. Naši plezalci so ponovili le spodnji težji del smeri, v zgornjem delu so izvedli varianto*, ki je težja od originalne smeri v tem delu stene.

Ze v oktobru (10. X.) sta preplezala plezalca Krušič in Šilar novo smer v južni steni Rušice (V)*; istega dne sta izvedla Uroš Zupančič in Medja prvo ponovitev smeri Debelakova - Deržaj - Šumer v severozapadni steni Spika³⁵. Smer je čakala na to ponovitev 17 let, nekaj dni pred ponovitvijo je umrla, gotovo prežgodaj, glavna junakinja te smeri, alpinistka svetovnega formata M. M. Debelakova. Nanjo bomo Slovenci vedno ponosni.

Dne 1. novembra sta Blažej in Pihlerjeva s prvo ponovitvijo poletne kaminske smeri v Lipnici (III) verjetno zaključila plezalno sezono leta 1948.

Bilanca plezalnih uspehov leta 1948 je razveseljiva in zadovoljiva, žal pa je bogata tudi bilanca negativne strani alpinizma: število nesreč v gorah je veliko. Gorska reševalna služba je morala lani dvaindvajsetkrat reševati ponesrečence z gora; dvanajst nesreč se je končalo s smrtjo. Pripomniti pa moram takoj, da je število alpinskih nesreč znatno manjše. Na tem mestu naj postavim skromen spomenik predvsem trem mladim fantom, ki so šele namerjali svoj korak v gore, a jih je že v prvem borbenem poletu pokosila smrt. Dne 27. marca se je ponesrečil na Begunjsčici Milan Šinkovec iz Radovljice, dne 15. avgusta pa sta se ubila Franko Herlec iz Kranja v severni steni Škrbine v Zadnjem Prisojniku in Lado Lepin iz Javornika v južni steni Rušice. Ne bomo jih pozabili in na naših poteh v gore bodo z nami.

Mlada generacija alpinistov gre pogumno in odločno svojo pot, novim bojem in novim zmagam nasproti.

Slovstvo in viri

Podatke sem dobil večinoma od plezalcev po izvršenih vzponih. Spodaj navedeni seznam slovstva ni izčrpen, poleg tega pričakujem, da bodo nekateri izmed navedenih vzponov še opisani in da bodo priobčeni tehnični opisi. Za svojo dolžnost smatram, da se na tem mestu zahvalim tov. Krušicu, ki mi je dal številne podatke, predvsem o starejših vzponih, poleg tega me je opozoril na številne nedostatke in pogoške v mojem delu. Prvenstveni vzponi, ki so označeni z zvezdico(*), se v tem pregledu prvič omenjajo.

Kratice pomenjajo: O opis vzpona, TO tehnični opis, F fotografija ali skica z včrtano smerjo, NA Naš alpinizem, PV Planinski vestnik, številka za kratico PV označuje letnik Vestnika, številke za kraticami pomenijo stran v dotični knjigi oziroma zvezku.

¹ PV 1948-85, TO PV 1948-265, ² PV 1948-85, TO F PV 1948-265, ³ PV 1948-85, TO PV 1948-189, ⁴ O F PV 1948-68, TO PV 1948-266, ⁵ PV 1948-84, ⁶ O TO PV 1948-152, ⁷ PV 1948-245, ⁸ Gore in ljudje 1947-173, PV 1948-85, PV 1948-245, TO F PV 1948-267, ⁹ Lovšin: V Triglavu 281, Planinski zbornik 1945-159, ¹⁰ O F PV 1948-136, TO PV 1948-266, ¹¹ O PV 1948-245, TO F PV 1948-266, ¹² O F Gore in ljudje 1947-29, Gore in ljudje 1947-173, PV 1948-85, ¹³ TO PV 1948-189, ¹⁴ Gore in ljudje 1947-173, PV 1948-85, O F PV 1948-171, ¹⁵ TO PV 1948-189, ¹⁶ O F PV 1938-11, ¹⁷ Polet junija 1948, PV 1948-188, ¹⁸ Polet jun. 1948, ¹⁹ NA 177 V 13 a, sk. 13, O PV 1927-231, ²⁰ O F PV 1935-10, ²¹ TO PV 1948-267, ²² O F Planinska Matica 1937-19, Lovšin: V Triglavu 60, ²³ TO F PV 1935-181, PV 1935-224, Comici: Alpinismo eroico, ²⁴ TO F PV 1948-267, ²⁵ PV 1936-235, ²⁶ Planinski zbornik 1945-64, Planinski zbornik 1945-159, ²⁷ TO F Gore in ljudje 1947-219, ²⁸ TO F PV 1932-1, NA 144 M 14a, sk. 11, ²⁹ Ustna navedba tov. Dimnika Maksa, ³⁰ Lovšin: V Triglavu 61, ³¹ Planinski zbornik 1945-157, O TO PV 1948-281, ³² O F TO Der Bergsteiger 1935-291, Planinski zbornik 1945-61, ³³ PV 1948-291, ³⁴ PV 1934-64, Österreichische Alpenzeitung 1933, zv. 1139, str. 357, ³⁵ PV 1932-153, NA 148 M 16, sk. 11.

Pavel Kunaver:

Na groblji Bistriškega ledenika

Ni moj namen napisati učeno razpravo, dasi je predmet vreden, da bi se ga temeljito lotil poklican učenjak. S tem člankom hočem samo opozoriti, da je v dnu doline Kamniške Bistrice tam od Kraljevega hriba in do krnic prav v osrčju strmih sten še mnogo lepega in zanimivega za mislečega gornika. Vmes leže prostrani gozdovi te lepe doline, skozi katero vse prehitro brze avtomobili in gorniki. Ti zadnji pa čim hitreje zapuščajo dolino, da dosežejo vrhove, in se skozi dolino zopet prenuaglo vračajo domov. Toda za mislečega planinca in ljubitelja lepih samotnih koticov, romantičnih grmad velikih skal, poraslih z mahom